

Nieuwsbericht Afdeling staats- en bestuursrecht

JANUARI 2024

Universiteit
Leiden

Bij ons leer je de wereld kennen

Onderwijs

Annemarie Drahmann, universitair hoofd-docent aan de afdeling Staats- en bestuursrecht, ontving eind januari samen met andere docenten een SKO-certificaat (Senior Kwalificatie Onderwijs) uit handen van rector magnificus Hester Bijl.

De Senior Kwalificatie Onderwijs is een kwalificatie voor docenten die een leidende rol spelen in de ontwikkeling en vernieuwing van het onderwijs op curriculumniveau, dus overstijgend aan het eigen vakgebied. Docenten die hun SKO willen behalen, stellen een portfolio samen, waarin ze laten zien dat ze voldoen aan vier eindtermen: handelen vanuit de academische onderwijsomgeving; een didactisch ontwerp maken en uitwerken met oog voor de context van een curriculum; onderwijs voorbereiden en uitvoeren en impact op het onderwijs binnen een of meer opleidingen die het eigen onderwijs overstijgt.

Onderwijs

Masterstudent Jan-Willem Schaap wint AB-annotatiewedstrijd voor studenten

Voor het tweede jaar op rij werd tijdens de AB-jaarvergadering ook de winnaar van de AB-annotatiewedstrijd voor studenten bekendgemaakt. De prijs ging naar masterstudent **Jan-Willem Schaap**. Namens de Afdeling staats- en bestuursrecht van harte gefeliciteerd!

AB op LinkedIn: ‘Deze wedstrijd is in het leven geroepen om ook de nieuwste generatie bestuursrechtjuristen enthousiast te maken voor het schrijven van AB-annotaties. Ook dit jaar bleken de inzendingen van zo’n goede kwaliteit te zijn, dat de redactie heeft besloten om deze uit te geven in een heuse ‘AB-studentenspecial’. Toch kan er maar één winnaar zijn: Jan-Willem Schaap! Zijn annotatie werd door de redactie geprezen omdat deze kernachtig, zeer prettig leesbaar en duidelijk gestructureerd was. De winnende annotatie gaat over een uitspraak van 14 september 2022 van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (ECLI:NL:RVS:2022:2684), waarin de Afdeling oordeelt dat een beslissing om de overkomst van personen van Afghanistan naar Nederland te faciliteren in dat bijzondere geval een publiekrechtelijke rechtshandeling inhoudt. In het bijzonder noemt de jury dat deze annotatie ‘prachtig beschrijft hoe deze uitspraak past binnen de schaarse jurisprudentie van de bestuursrechter over de publieke taak als bevoegdheidsgrondslag. Ook roept de annotator op tot een discussie over de uitbreiding van de bevoegdheid van de bestuursrechter, onder verwijzing naar het onlangs verschenen VAR-rapport Verbreding van bestuursrechtspraak.’
Wij feliciteren Jan-Willem van harte met deze prijs!’

Onderzoek

Beste AB-noot: eervolle vermelding voor Roel Becker, Joyce Esser, Aart Hendriks en Demy Jongkind

Tijdens de AB-jaarvergadering werd traditiegetrouw ook de prijsuitreiking voor dé AB-annotatie van het jaar plaats. De redactie van AB had Marte van der Loop gevraagd de beste AB-noot van 2023 te kiezen. In de longlist viel meerdere collega's een eervolle vermelding ten deel. Van der Loop op [LinkedIn](#): 'In AB 2023/178 geeft **Demy Jongkind** een mooi overzicht van het voor mij nieuw fenomeen van de subsidietafel en de daarbij in de toekomst nog te beantwoorden rechtsvragen. Stof tot nadenken. (...) In AB 2023/67 schrijven **Joyce Esser en Roel Becker** over de informatieplicht van de Participatiewet bij een bezoek aan het casino, waarin op mooie wijze alternatieve routes naar responsiviteit worden verkend en gewogen. Als ik een prijs zou mogen uitreiken voor de mooiste reactie in de preconsultatie op het wetsvoorstel #versterkingwaarborgfunctieAwb, dan ging die naar Joyce en Roel. (...) **Aart Hendriks** schrijft in AB 2023/100 bij een uitspraak van het medisch tuchtcollege over het verschil in toetsing van medische handelingen door de bestuursrechter (waarmee een besluit van een bestuursorgaan wordt onderbouwd) en de medische tuchtrechter (die de kwaliteit van de zorg bewaakt). Een van de vele mooie voorbeelden waarbij hij voor het brede terrein van het gezondheidsrecht rechtsvragen bespreekt waarin het bijzondere uit het bijzonder bestuursrecht toch relevant is voor het algemene bestuursrecht. Voor mij iedere keer verrassend om te lezen.'

Onderzoek

Hans-Martien ten Napel: *Religious Freedom and other Human Rights: Threats and Trends*

Van **Hans-Martien ten Napel** verscheen kort voor de kerst in druk de keynote die hij vorig voorjaar heeft gegeven in Toruń, Polen over het onderwerp: ‘The State of Religious Freedom: A (Partially) External Perspective.’ De bundel is getiteld *Religious Freedom and other Human Rights: Threats and Trends* en in het bijzonder gericht op de Poolse wetenschappelijke markt, waar het een van de eerste is in zijn soort. De bundel is zowel in het Engels als het Pools verschenen.

Vacature promovendus ‘Positionering en Functionering Kennisgroepen Belastingdienst’ (1 fte)

Het antwoord op duizenden fiscaalrechtelijke vragen is door de Belastingdienst neergelegd in zogenaamde ‘kennisgroepstandpunten’. Maar wat is de juridische status van deze kennisgroepen en hun standpunten? Hoe zijn kennisgroepen binnen de Belastingdienst ingericht en georganiseerd? Wat is de verhouding tussen de kennisgroepen en de belastinginspecteur? Hoe verhouden deze standpunten zich tot algemene beginselen van behoorlijk bestuur, zoals het rechtszekerheid- en rechtsgelijkheidsbeginsel? Lijkt het jou leuk om een (multidisciplinair en empirisch) promotieonderzoek te verrichten over dit onderwerp, solliciteer dan nu! De gehele vacature is te lezen [via deze link](#); solliciteren kan tot 22 februari 2024.

De Afdeling in de media

Geerten Boogaard over lokaal verbod op bezit van vuurwerk

Naar aanleiding van de wens van meerdere Gelderse burgemeesters om het bezit van vuurwerk te verbieden, werd **Geerten Boogaard** vlak na de jaarwisseling gevraagd naar de staatsrechtelijke toelaatbaarheid van een lokaal verbod. Het antwoord op die vraag is volgens hem afhankelijk van het oordeel van de rechter over de verenigbaarheid van gemeentelijke regels met hogere wet- en regelgeving. Dat wordt anders als gemeenten de bevoegdheid krijgen om een verbod in te voeren. Het hele artikel van Omroep Gelderland is [hier \(bij de NOS\)](#) te lezen.

Wim Voermans bij NOS over informatie kabinet en parlement sabotage atoomcomplex Iran

De NOS vroeg **Wim Voermans** om een reactie op het nieuws dat het Nederlandse kabinet en parlement niet op de hoogte waren van de Nederlandse betrokkenheid bij de operatie waarbij het kernprogramma van Iran werd gesaboteerd. Voermans: “Het is of je naar een James Bondfilm zit te kijken die helemaal uit de hand loopt.” “En het tweede, misschien nog wel kwalijkere aspect, is dat de AIVD over die hele operatie geen informatie heeft gegeven aan het parlement. Dat kan echt niet. Je hebt een spion aangesteld, die daar op een geheime missie is waar niemand iets van weet. En die missie kan ons rechtstreeks in conflict brengen met Iran. Het parlement moet toch op de hoofdlijnen kunnen sturen wat daar gebeurt.” Het hele artikel is [hier te lezen](#).

De Afdeling in de media

Geerten Boogaard in Binnenlands Bestuur over vernietiging besluit gemeenteraad Utrecht

Geerten Boogaard reageerde in Binnenlands Bestuur op het besluit van de minister van Binnenlandse Zaken om een besluit van de gemeenteraad van Utrecht voor te dragen voor vernietiging wegens strijd met het recht en algemeen belang. De Utrechtse raad had besloten de vermogensgrens voor kwijtschelding van gemeentelijke belastingen te verhogen. Boogaard is niet overtuigd van de proportionaliteit van het vernietigingsbesluit: ‘De minister stelt dat de gemeente hierdoor inkomenspolitiek voert, maar heel veel gemeentelijk beleid zou je kunnen typeren als inkomensbeleid. Als er op bovenlokaal niveau een rotzooi ontstaat snap ik zijn keuze, maar dat is niet het geval’. Hij ziet mogelijkheden voor de Utrechtse raad om het vernietigingsbesluit door de bestuursrechter te laten toetsen aan het ‘constitutioneel beginsel van decentralisatie’. Het hele artikel is [hier te lezen](#).

Wim Voermans te gast bij Op1 over de formatie en initiatiefvoorstellen PVV

Op 9 januari was **Wim Voermans** te gast bij talkshow Op1 om te praten over de kabinetsformatie en het door Geert Wilders intrekken van drie initiatiefwetsvoorstellen in het bijzonder. Tot die voorstellen behoorde onder andere een voorstel tot een verbod op de Koran en moskeebezoek. Voermans betwijfelt of deze ‘handreiking’ voor andere potentiële coalitiepartners, zoals NSC, voldoende is. Er blijven immers nog meerdere initiatiefvoorstellen liggen die (ook) in strijd zijn met de Grondwet. Eerder maakte Voermans al een [staatsrechtelijke doorrekening](#) van het PVV-verkiezingsprogramma, waaruit blijkt dat twintig van de bijna honderd programmapunten botsen met de Grondwet of internationale verdragen. Het fragment uit de uitzending van Op1 is [via deze link](#) te bekijken.

De Afdeling in de media

Geerten Boogaard bij Omroep West over standpunt Westland Spreidingswet

Geerten Boogaard liet bij Omroep West zijn licht schijnen over de haalbaarheid van het standpunt van de Westlandse gemeenteraad om geen uitvoering te geven aan de Wet mogelijk maken gemeentelijke taak asielopvang, ook wel de Spreidingswet. Boogaard: 'Als er op andere plekken voldoende opvang is, zal de provincie en dus ook het Rijk er geen probleem van gaan maken.' 'Maar is dat niet zo, dan wordt er ingegrepen. Westland kan daarnaast ook met andere gemeenten in de provincie onderhandelen om tot een andere verdeling te komen.' Het hele artikel is [hier te lezen](#).

Lezingen en externe activiteiten

Bijdrage Hans-Martien ten Napel over welzijnsconstitutionalisme

Eind 2023 verscheen een themanummer van *Groen*, het wetenschappelijk tijdschrift van de ChristenUnie, over ‘Postliberalisme: verwantschap en verschil’. **Hans-Martien ten Napel** was vanwege zijn expertise uitgenodigd om de algemene inleiding op dit thema te schrijven. In deze inleiding zoomt hij in op het zogeheten algemeen welzijnsconstitutionalisme als mogelijk alternatief voor het hedendaagse liberale constitutionalisme, dat in de praktijk steeds duidelijker tegen grenzen aanloopt.

Keynote door Hans-Martien ten Napel over expressie in tijd van polarisatie

Medio januari verzorgde **Hans-Martien ten Napel** een keynote over de thematiek van (religieuze) expressie in een tijd van polarisatie tijdens een besloten bijeenkomst van Nederlandse en Europese advocaten en andere (praktijk)juristen. Mede gelet op de actualiteit en relevantie van deze thematiek, waarvoor bijvoorbeeld kan worden verwezen naar de voortgaande juridische procedures tegen de Finse oud-minister Päivi Räsänen, bestaat er steun voor het idee om de lezing uit te werken tot een internationale publicatie.

PAO-cursus door Heleen van Amerongen en Isabelle Ouwehand

Op 17 januari heeft **Heleen van Amerongen**, promovenda aan onze afdeling, samen met **Isabelle Ouwehand**, buitenpromovenda, een cursus bestuursprocesrecht gegeven binnen de specialisatieopleiding tot gerechtelijk deskundige van het LRGD (Landelijk Register van Gerechtelijke Deskundigen).

Lezingen en externe activiteiten

Rowie Stolk bij de Nacht van de Lobbyist

Tijdens de *Nacht van de Lobbyist* op 18 januari kwamen wetenschap en praktijk over lobbyen bij elkaar. **Rowie Stolk** was één van de sprekers, en ging in op de kwetsbare positie van kinderen in de politieke en de juridische arena. Samen met vertegenwoordigers van Defence for Children en Save the Children besprak zij onder andere de voor- en nadelen van invoering van een kinderrechtentoets om de impact van nationaal of decentraal beleid op de rechten van kinderen in beeld te brengen. Ook werd ingegaan op de potentie van rechtszaken voor kinderrechtenorganisaties en de wijze waarop deze zich verhouden tot ‘klassieke’ lobbystrategieën.

Esteban Szmulewicz spreekt bij seminar over IDEA-rapport ‘The State of Democracy in the World and the Americas’

Op 18 januari sprak **Esteban Szmulewicz**, promovendus binnen de afdeling Staats- en Bestuursrecht, op een online seminar met als onderwerp ‘Comments on the International IDEA report: the state of democracy in the world and the Americas in 2023. New checks and balances’.

Lezingen en externe activiteiten

Annemarie Drahmman in panel over invoeringstoets Woo

Annemarie Drahmman was op 18 januari aanwezig bij de Open Donderdag in het Nationaal Archief en nam daar deel aan een panel over de invoeringstoets van de Wet open overheid (Woo). Daarvoor heeft een onderzoeksbureau knelpunten, best practices en neveneffecten geïnventariseerd en aanbevelingen geformuleerd ter verbetering van (de uitvoering van) de Woo. Een verslag van de middag en een link naar het onderzoeksrapport zijn [hier te vinden](#).

Reijer Passchier geeft lezing voor de Algemene Rekenkamer

Reijer Passchier gaf bij de Algemene Rekenkamer een lezing over de gevolgen van digitalisering voor de constitutionele borging van de democratische rechtsstaat. Reijer was erg blij met de hoge opkomst en de inspirerende vragen die hij kreeg tijdens de discussie.

Lezingen en externe activiteiten

De Spaanse VAR | door Anne Meuwese

Op vrijdag 26 en zaterdag 27 januari woonde ik in Vigo het jaarlijkse congres van de Asociación Española de Profesores de Derecho Administrativo (AEPDA), de ‘Spaanse VAR’ zeg maar, bij. Nu ik het Spaans wat beter beheers, wil ik graag mijn rechtsvergelijkende kennis wat uitbreiden. Deze editie van het jaarlijkse congres was een uitgelezen kans: het thema was ‘bestuursrecht in het AI-tijdperk’. En eigenlijk was ik ook gewoon benieuwd hoe dat nu gaat, ‘VAR’ in een ander land. Ik ging dus ook met een zekere etnografische instelling.

De AEPDA verschilt in die zin van de VAR dat lidmaatschap voorbehouden is aan wetenschappers, meer specifiek ‘professoren’, en daaronder worden dan UD’s, UHD’s en hoogleraren verstaan. In Nederland zou je daar geen conferentiezaal mee vullen. In Spanje heb je het dan over een opkomst van zeker 300 congresgangers (‘één grote familie’, zo kreeg ik meerdere malen te horen), al zijn daar ook promovendi, docenten en enkele buitenlandse wetenschappers bij. Spaanse bestuursrechtwetenschappers noemen zichzelf ‘administrativistas’. Staatsrechtwetenschappers zijn ‘constitucionalistas’ en over het algemeen worden dat als twee totaal verschillende werelden gezien. Rond de 300 bestuursrechtwetenschappers hadden zich dus vanuit heel Spanje verzameld in de

Lezingen en externe activiteiten

noordwestelijke havenstad Vigo. Voor wie uit Barcelona komt, is dat een reis van meer dan 1000 kilometer. De avond voordat het inhoudelijke programma begint, vindt de traditionele basketbalwedstrijd plaats. Gemengde teams van ‘administrativistas’ spelen dan tegen elkaar. Bij het congres wordt gewerkt met een soort preadviezen, maar dan zonder stellingen, die van tevoren op de website worden geplaatst. Deze worden gepresenteerd zonder powerpoint en steeds gevolgd door interventies van referenten. Net als bij de VAR wordt afgesloten met ‘conclusies’ namens de vergadering.

Qua inhoud kent het Spaanse bestuursrechtelijke debat over AI veel overeenkomsten met het Nederlandse. Sommigen vinden AI vooral een hype die wel weer over zal waaien, anderen pleiten voor een radicale hervorming van het rechtssysteem, maar verreweg de meesten pleiten voor het accommoderen van de met AI-verbonden, toch wel significante veranderingen in de wijze waarop het openbaar bestuur besluiten neemt of zou kunnen gaan nemen binnen de bestaande uitgangspunten van het publiekrecht. Net als in Nederland blijkt het wel lastig dat ‘accommoderen’ concreet vorm te geven. ‘Moeten we het besluitbegrip met pensioen sturen?’, zo werd letterlijk gevraagd tijdens het congres. Toch maar niet. Ook werd gewezen op de rol die AI kan vervullen bij het inkaderen van beslissingsruimte. Maar in welke gevallen is dat een goed idee en wanneer juist niet? Net als in Nederland worden in Spanje nog te weinig pilots gedaan met dit soort toepassingen om op deze vraag al serieus antwoord te geven. Met de komst van de AI-verordening – die overigens door de vergadering werd beschouwd als belangrijk, maar ook totaal onvoldoende om te fungeren als regulerend kader voor het gebruik van AI door nationale bestuursorganen – zullen dit soort pilots wellicht meer geformaliseerd moeten worden en vallen onder het kader van de ‘regulatory sandboxes’ – met de voor- en nadelen van dien. Een laatste observatie, voordat dit nieuwsbriefitem een heel artikel wordt: er werd relatief weinig gediscussieerd over LLMs, die in Nederland het debat juist domineren.

Res Publica

Met het begin van het nieuwe semester komt ook Res Publica uit haar winterslaapje en organiseert meteen twee mooie activiteiten! Afgelopen donderdag hebben we de nieuwe lichting verwelkomd, van studenten die nu met de master beginnen. Joyce was erbij om de nieuwe studenten vanuit de afdeling welkom te heten, waarvoor dank!

Daarnaast staat natuurlijk de Dieslezing op de planning, op 13 februari. We hopen graag velen van jullie te zien bij de lezing door Ymre Schuurmans. Aansluitend is er een borrel waarbij de bestemming van de studiereis bekend gemaakt wordt. Als jullie willen weten waar we dit jaar heen gaan, kom dan vooral naar de lezing en borrel!

Liefs,
het 95e bestuur van Res Publica

Agenda

PAO-cursusaanbod

7 FEB T/M 12 DEC Grotius-specialisatieopleiding Algemeen bestuursrecht

Wilt u uw kennis over het algemeen bestuurs- en bestuursprocesrecht verdiepen? De Grotius specialisatieopleiding Algemeen bestuursrecht is de meest uitvoerige en complete postacademische leergang op het gebied van het algemeen bestuursrecht. De opleiding richt zich onder meer op: kernbegrippen van de Algemene wet bestuursrecht, legaliteitsbeginsel, specialiteitsbeginsel, algemene beginselen van behoorlijk bestuur, bestuurlijk bewijsrecht, overheidsaansprakelijkheid, handhaving van het bestuursrecht, Europees bestuursrecht, en voorprocedures bij het bestuur en de procedures bij de bestuursrechter. Daarnaast is er aandacht voor de grensgebieden met het burgerlijk recht en het strafrecht. Vanuit Leiden zijn bij de cursus betrokken: Willemien den Ouden (hoofddocent), Ymre Schuurmans, Tom Barkhuysen en Annemarie Drahmman. Meer informatie over de cursus en de inschrijving is te vinden [via deze link](#).

5 MRT Actualiteiten Overgangsrecht Omgevingswet 2024

Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking treden. Een grote en complexe stelselwijziging in het omgevingsrecht. Om van het huidige omgevingsrechtelijke stelsel naar het nieuwe stelsel te gaan is er uiteraard voorzien in overgangsrecht. Volgens de wetgever zorgt dit overgangsrecht voor een zachte landing van het nieuwe stelsel. Of dat zo is, valt te bezien, want het overgangsrecht is zeer complex en veelomvattend. Deze cursus gaat over dat overgangsrecht. Wat is de status van bestaande besluiten vanaf 1 januari 2024? Welk recht geldt er in lopende procedures vanaf 1 januari 2024? Hoe moet een geldend bestemmingsplan worden getransformeerd naar een omgevingsplan? Wat is de bruidsschat en wat kan en mag een gemeente hiermee? Hoe werkt de voorrangregel? Dit zijn slechts enkele vragen die de revue zullen passeren tijdens de cursus. Deze cursus is een must voor iedere jurist die in 2024 een vliegende start wil maken met de Omgevingswet. Docent is Rogier Kegge. Meer informatie over de cursus en de inschrijving is te vinden [via deze link](#).

Agenda

PAO-cursusaanbod

25 Specialisatieopleiding Aanbesteding & Schaarse rechten 2024

MRT
T/M
10
JUN

Jaarlijks besteedt de overheid tientallen miljarden euro's aan uitvoering van beleid. Dat beleid kan betrekking hebben op invulling van de thuiszorg, de verkoop van overheidsgebouwen, de aanleg van infrastructurele voorzieningen of de inhuur van IT specialisten, maar ook op het toestaan van gereguleerde activiteiten of het mogelijk maken van nieuwe ontwikkelingen, zoals windmolenparken. In veel van deze gevallen heeft dit overheidshandelen een relevant economisch belang. Mag de vergunningverlening voor rondvaartboten beperkt blijven tot een vaste groep ondernemers? Moeten overheidseigendommen volgens een voorgeschreven procedure worden verkocht? Welke beperkingen gelden voor de verdeling van subsidies? Heeft de overheid een verplichting marktpartijen een gelijke kans te geven voor deze (veelal schaarse) economische belangen in aanmerking te komen? En zo ja, op welke wijze kan – of moet - de begunstigde dan worden geselecteerd? Deze en soortgelijke vragen komen aan de orde in deze specialisatieopleiding, waarin het aanbestedingsrecht het startpunt is. De leerstukken worden doorgetrokken naar het voor praktijkjuristen soms nog wat onontgonnen gebied van de schaarse (publieke en 'private') rechten. Met als startpunt het Europese recht zal daarbij een verkenning plaatsvinden van de overeenkomsten tussen het aanbestedingsrecht en het leerstuk van de schaarse rechten in het nationale bestuursrecht en een doorkijk gegeven worden naar ontwikkelingen die in de toekomst voor deze rechtsgebieden (gezamenlijk?) te verwachten zijn. De cursus wordt gegeven door Annemarie Drahmman en meerdere andere docenten. Inschrijven is mogelijk [via deze link](#).

Agenda

Promoties en oraties

23 Save the date: promotie Rowie Stolk

APR

Rowie Stolk zal op dinsdag 23 april 2024 om 16.15 uur haar proefschrift 'Procederende belangenorganisaties in de polder: een interdisciplinair perspectief op de toegang tot de rechter' verdedigen.

31 Save the date: oratie Reijer Passchier aan de Open Universiteit

MEI

Save the date! Op vrijdag 31 mei 2024 houdt Reijer Passchier van 16 tot 17 uur zijn oratie aan de Open Universiteit in Heerlen over 'De vloek van #bigtech: constitutioneel verval en digitaal feodalisme'. Voorafgaand vindt, waarschijnlijk vanaf ca. 13 uur, een symposium plaats over wetsanalyse en wendbare wetgeving. Reijer: "Voor een leuk middagje digitalisering en de democratische rechtsstaat kun je komende lente dus naar Zuid-Limburg komen!"
Opgeven kan vanaf februari via de website van de Open Universiteit.

18 Save the date: promotie Esmée Driessen

JUN

Esmée Driessen zal op dinsdag 18 juni om 16.15 uur haar proefschrift over het uitdaagrecht (Right to Challenge) verdedigen.